

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 19 April.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 37, i anledning af väckt motion om ändring i bestämmelserna om tiden för uppbörd af kronoutskylder och deras redovisning;

N:o 38, i anledning af väckt motion om eftergift af kronans rätt till danaarf efter Ulrika och Hedvig Tillman;

N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående öfverlåtande till Stockholms stad af vissa dels kronan, dels Riksgäldskontoret tillhöriga tomtdelar utmed Riddarholmskanalen mot vederlag till kronan af annan, för sammanbindningsbanan genom Stockholm använd, staden tillhörig mark; samt

N:o 40 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående öfverlåtelse på Ingelstads och Jerrestads härads tings- och fänghusbyggnadsskyldige invånare af eganderätten till kronogatehuset N:o 16 Hammenhög; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 38, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om förändrad lydelse af 23 § Inteckningsförordningen;

N:o 39, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om tillägg till 104 § 2 mom. Utsökningslagen samt till 33 § Inteckningsförordningen;

N:o 40, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande grunder för rösträtt vid prestval;

N:o 41, i anledning af väckt motion om ändring i bestämmelserna om församlingars rätt att förfoga öfver kyrkokassorna;

N:o 42, i anledning af väckt motion om upphörande af en under namnet »reskallspenningar» till presterskapet i Skåne utgående utskyld;

N:o 43, i anledning af Andra Kammarens återremiss af Utskottets utlåtande N:o 29, öfver väckt motion om ändring i gällande stadgande om val af ledamot i egodelningsrätt;

N:o 44, i anledning af väckt motion om tillägg till § 57 i Förordningen om kommunalstämma på landet den 21 Mars 1862;

N:o 45, i anledning af väckt motion om lagbestämmelse angående anordnande af särskilda valkretsar och valbyråer till lättnad vid samfälda val af stadsfullmäktige i större städer;

N:o 46, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af § 21 i Förordningen om landsting den 21 Mars 1862;

N:o 47, i anledning af väckt motion om ändringar i Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 Maj 1862; och

N:o 48, i anledning af väckt motion om omarbetande af gällande förordning angående sparbanker.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Kongl. Maj:ts den 15 i denna månad bordlagda proposition till Riksdagen angående förändringar i assurancesafgiften för försändelser med angifvet värde, hvilka befordras inom riket, m. m.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nedan nämnda, den 15 innevarande April bordlagda propositioner till Riksdagen:

1:o) angående de Kongl. teatrarne;

2:o) angående afsöndring af jord från indragna profossbostället Lilla Flittered i Skaraborgs län till planteringsland för folkskola inom Gustaf Adolfs församling;

3:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter kusken Jan Erik Eriksson;

4:o) angående efterskänkande af kronans rätt till en del af danaarvet efter aflidne Grosshandlaren F. V. von Stjernemans hustru Mary English Hamilton; och

5:o) angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för Direktören vid kronoarbeitsstationen å Tjurkö, Majoren Olof Theodor Sundholms enka och understöd åt hans tre omyndiga barn;

äfvensom Kongl. Maj:ts samma dag bordlagda skrifvelse till Riksdagen angående utbetalning af det Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebolag beviljade anslag å 500,000 kronor.

Ifrågasatt Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-
införande af Utskottets den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 5,
öppen omröst- i anledning af motioner om införande i Riksdagen af öppen om-
ning inom riksdagen.
röstning.

1 punkten.

Herr Wallenberg: Konstitutions-Utskottet har hänvisat till sina föregående betänkanden angående detta ämne; och jag har sorgfälligt rekapitulerat, hvad som af dessa betänkanden kan inhemtas. Jag har derutur ingenting funnit, som kunnat rubba min öfvertygelse derom, att vi måste förr eller senare komma till den öppna omröstningen, hvilken ofelbart tillhör det verkligt representativa statsskicket. Utskottet anser motionen kunna afstyrkas endast på den grund, att det finnes obenägenhet inom Riksdagen för den öppna omröstningen. Visst och sant är, att Riksdagen afslagit väckta motioner i detta syfte; men icke kan jag se, hvarföre Utskottet skulle anse detta såsom tillräckligt motiv; ty det vore detsamma som det gamla vanliga, hvarmed man möter hvarje reformförslag, eller att det icke är värdt att försöka, ty »det går icke!» Sådant kallar jag för min del icke för en utredning af ämnet, hvilken utredning vore mycket behöflig; och det hade varit väl, om Utskottet behagat verkställa densamma. Utskottet har icke uppgifvit, hvarföre det tror man vill bibehålla det gamla omröstnings-sättet, och lika litet har Utskottet kunnat påstå, att i öfriga civiliserade länder med nationalrepresentationer det blifvit klagadt öfver att der begagnas öppen omröstning. Och då öppen omröstning finnes införd i England, Tyskland, Frankrike, Italien, Danmark och Norge, så vet jag icke, hvarföre icke äfven vi skola få anse oss vara så långt komna på det representativa statsskickets bana, att icke äfven vi skulle kunna tillämpa detta omröstningssätt. Från sjelfskrifvenhetens dagar är den gamla slutna omröstningen bibehållen och öfverförd till två-kammar-systemet. Men det är en väsentlig skilnad att representera endast sig sjelf och sin familj och att representera ett stort antal valmäns intressen. Anledningen hvarföre icke de öfriga stånden, hvilkas ledamöter voro valda, hade öppen omröstning, ehuru ridderskapet och adeln var berättigadt att begagna den slutna, ligger efter min uppfattning för öppen dag; ty det kunde nemligen icke gifvas skilda föreskrifter för de olika stånden i detta hänseende.

Utskottet hade bort undersöka, huruvida, der den öppna omröstningen tillämpas, någon sträfvan yppats att återgå till den slutna. Något sådant sträfvande skulle Utskottet icke hafva kunnat framleta; och derföre har Utskottet helt enkelt förbigått denna angelägna uppgift.

Utskottet har sagt i ett föregående betänkande, att den öppna omröstningen främjar och tillhör den frimodiga karakteren. Om så är förhållandet, vore väl detta en af de viktigaste anledningar att så skyndsamt som möjligt tillgodogöra sig densamma; ty icke kan jag tro, att vår nationella karakter skulle förlora på en ökad frimodighet hos nationens representanter. Riksdagsordningen föreskrifver, att allt, hvad som yttras såsom motiv för den enskilde representantens åskådnings-sätt, skall noggrant tagas till protokoll och der förvaras. Men hvarföre skall icke då samme representants beslut eller det sätt, på hvilket han inverkar på det definitiva beslutet, intagas och omförmälas i samma protokoll? Detta är ju en alldeles tydlig brist på konsekvens. Och när man nu har föreskrift om att hvarje yttrande, som här fälles, skall

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröst-
ning inom
Riksdagen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröst-
ning inom
Riksdagen.
(Forts.)*

stå i protokollet, så kan jag icke inse, hvarföre icke sjelfva konklusionen äfven skall antecknas derstädes.

Det är besynnerligt, att Utskottet sökt undanskjuta en så beskaffad fråga som denna, liksom Utskottet i allmänhet söker uppskjuta alla förbättringar i våra grundlagar, och det oaktadt man klart och tydligt inser, att de alldeles icke äro något fullkomlighetens verk. Det kunde de icke heller från början vara, ty dertill fordras erfarenhet genom tillämpningen. Nu kan jag för min del icke se annat, än att förbättringar i våra grundlagar äro en sträfvan, som vore värdig Första Kammaren; och af den anledningen anhåller jag om proposition på återremiss af det föreliggande betänkanudet.

Herr Hallenborg: Hvad nu först beträffar principen om öppen omröstning vill jag till en början tillstå, att jag för min del varit ganska intresserad för att ett sådant omröstningssätt skulle blifva i Riksdagen infördt. Och äfven inom Riksdagen funnos för några år sedan ganska stora sympatier för en sådan reform. Detta visade sig, då Konstitutions-Utskottet vid 1873 års riksdag afstyrkte en motion i samma syfte, som likaledes var väckt af Herr Wallenberg, ty det var endast på *en* röst som den föll inom Utskottet, och den hade der många nitiska försvarare. Jag tror, att om den öppna omröstningen blifvit införd i sammanhang med det nya statsskicket, då i de nybildade Kamrarna ännu funnos många vana representanter från den gamla ståndstiden, detta sätt att gå till väga kunde hafva ett ganska godt inflytande på riksdagsarbetet i många afseenden. Men den känsla eller tycke för den öppna omröstningen, som på den tiden förefans, har sedermera förlorat alltmer terräng; och den obenägenhet för saken, som Utskottet påpekat, har vid alla de senare tillfällen, då detta omröstningssätt blifvit föreslaget, visat sig för hvarje gång vara i tilltagande. Man hade nemligen föreställt sig, att genom den öppna omröstningen skulle partibildningar kunna hindras eller åtminstone försvåras, men man har i stället funnit, att densamma är det säkraste medel till partigrupperingars befestande.

Den ärade motionären har förebrätt Utskottet, för det Utskottet icke åstadkommit någon utredning af frågan. Jag hemställer, om det kan vara Utskottets skyldighet att, sedan en motionär väckt ett förslag och Riksdagen utlätit sig deröfver samt afslagit detsamma, men motionären det oaktadt oupphörligt återkommer med samma förslag oförändradt, att, hvarje gång ett sådant summariskt tillvägagående från motionärens sida upprepas, komma med vidlyftiga utredningar och förklaringar, derföre att sådant kan vara angenämt och af intresse för motionären, såsom till exempel i fråga om den allmänna uppfattningen i andra länder om den öppna omröstningen och huruvida i länder, der den är införd, någon sträfvan försports att blifva densamma qvitt. Enligt min öfvertygelse kan det icke vara rätt och klokt att, då man ifrar för en sak, oupphörligt återkomma med densamma, oaktadt den visar sig icke hafva någon framgång. Jag tror, att man, äfven från motionärens synpunkt, gör klokare uti att litet se tiden an och låta folk få tillfälle att tänka på saken. Men att oupphörligt, riksdag för riksdag, komma med samma förslag är en ihärdighet från motio-

närens sida, som endast framkallar motsvarande ihärdighet från Riksdagens.

Motionären förebrår Utskottet att icke med nog ihärdighet arbeta på våra grundlagars förbättring. Samma yttrande hade han vid ett tillfälle i början af riksdagen. Jag var då icke i tillfälle att meddela nödiga upplysningar och ber derföre att nu få bemöta detsamma. Jag vill då erinra, att sedan år 1867 har Konstitutions-Utskottet föreslagit 44 förändringar i grundlagarne, och att af dessa 44 endast 15 vunnit Riksdagens bifall. Sex af dessa ändringsförslag hafva tillkommit på Utskottets eget initiativ, och af dem hafva tre afsett ändringar i Tryckfrihetsförordningen, i afseende på hvilken grundlag motionären särskildt ansåg Utskottet hafva gjort sig skyldigt till försummelse. Icke ett enda af dessa sistnämnda förslag har vunnit Riksdagens bifall; och det enda förslag till ändring af de öfriga grundlagarne, som tillkommit på Utskottets initiativ och vunnit framgång, var den obetydliga förändring som skett i 29 § Regeringsformen, att, då paragrafen förut lydde: »Till erkebiskop och biskopar, med hvilkas val förhålles efter förra vanligheten, utnämne Konungen en af de tre, som föreslagne blifvit», orden »med hvilkas val förhålles efter förra ordningen» borttagits och i stället insatts efter ordet »som» mellanmeningen: »i den ordning Kyrkolagen stadgar». När man sålunda tydligt och klart ser, att alla försök att arbeta på förbättring af grundlagarne misslyckas, så är det väl icke underligt, om Utskottet icke vidare vill utsätta sig för obehaget att framkomma med förslag, som af Riksdagen ogillas, och om Utskottet söker undvika att i detta hänseende komma i samma ställning som motionären. De enskilda motionärerne må i detta fall göra hvad de behaga; men jag tror icke att Utskottet bör utsätta sig för att i tid och otid komma med förslag, der icke något kan med dem vinnas.

Hvad den särskildt frågan om den öppna omröstningen beträffar, har Utskottet redan vid 1873 års riksdag i ett utförligt betänkande yttrat sig i denna fråga, såväl i principiellt som formelt hänseende. Det förslag, som motionären nu åter framlagt, är emellertid så beskaffadt, att, äfven om Utskottet skulle gillat principen, Utskottet likväl omöjligt kunnat tillstyrka detsamma i dess särskilda detaljer. Så till exempel föreslår motionären, att vid paria vota inom Utskotten deras ordförande skulle hafva den afgörande rösten. Jag hemställer, om det i och för sig kan vara lämpligt att gifva ordföranden en sådan makt och om det i afseende på ärendenas behandling inom Utskottet kan vara ändamålsenligt, att ordförandeplatserna tillsättas med hänsyn till personernas åsikter i särskilda frågor. Och detta gäller i främsta hand Konstitutions-Utskottet, som har domsrätt både öfver Riksdagens Kamrar och talmän. Der skulle denna domsrätt till exempel i det fall, att talmanen i en Kammare vägrat proposition, kunna komma att i sista hand utöfvas af ordföranden, så att han får afgöra, huruvida Kammarrens talman rätt tolkat grundlagen. Och samma förhållande kan inträffa i andra fall, såsom till exempel i frågor om remiss till olika Utskott, då hvardera Kammarrens ledamöter inom Utskottet vilja häfda sin Kammares uppfattning. Men allra betänkligast är det förslag motionären väckt, att i Kamrarne skola vid paria vota talmännen hafva den

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröstning
inom
Riksdagen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröst-
ning inom
Riksdagen.
(Forts.)*

afgörande rösten, och att i en så vigtig sak, som då paria vota vid gemensam votering mellan Kamrarne inträffa, Första Kammarens talman skall hafva votum decisivum. I stället för att talmannen hittills alltid ansetts böra stå öfver alla partier och deras lidelser, skulle han enligt motionärens förslag vara den, som i de lifligaste striderna fäller det afgörande ordet till och med vid gemensamma voteringar, då striden gäller beviljande af stora statsanslag eller en föreslagen jernvägs framdragande i ena eller andra rigtningen o. s. v. På detta sätt skulle Första Kammarens talman hafva, om motionärens förslag varit lag, kunnat få afgöra en så vigtig fråga som t. ex. stambanans byggande norr eller söder om Mälaren, jernvägens dragande öster eller vester om Sigtunafjärden m. m. Att gifva talmannen en sådan ställning, vore enligt mitt förmenande att förvandla honom från att vara höjd öfver alla partilidelser till en agitator, som bör söka att göra hvad han kan i ena eller andra syftet. Särskildt vore det olämpligt att gifva en sådan makt åt talmannen, om han fortfarande skall utses af Konungen. Jag kan och vill icke förutsätta, att den, som till denna plats utväljes af Konungen, har mindre sjelfständighet i sitt tänke- och handlingssätt än andra Kamrarnes ledamöter. Men i formelt afseende kan det icke vara rätt, att de beslut, som skola fattas rörande statsmaskineriet, der anslag äro i fråga och Riksdagen eger ensam afgöra saken, bestämmas af en utaf Konungen utsedd person. Jag tror, att hvarje regering, som vill, att talmannen skall få en sådan makt, också tillser, att den till talmän får personer, på hvilkas biträde vid Kongl. propositioners genomdrifvande den kan lita. Och det kan då lätt inträffa, att talmannen icke anses uppfylla sina skyldigheter såsom talman, om han bestämmer en sådan propositions fall. Äfven om jag kunde i principielt afseende godkänna förslaget, så synes mig dock detta tillvägagående vid paria vota vara så litet på sin plats, att endast denna omständighet vore tillräcklig anledning för mig att afslå motionen.

För min enskilda del får jag säga, att om jag skulle handla blott efter mina personliga åsikter och tycken, så vore jag visst icke generad för öppen omröstning. Mina åsikter skyr jag lika litet i ena som andra fallet att öppet uttala. Men den öppna omröstningen passar icke enligt min tanke för våra förhållanden; och då den får allt färre antal anhängare inom representationen, anser jag att Utskottet handlat välbeträckt, då det afslagit motionen utan att dervid inlåta sig i några vidlyftiga resonnementer. Det finnes en gammal regel, som säger, att fråga och svar skola stå i samma kasus. Och då motionären riksdag efter riksdag framkommer med ett och samma oförändrade förslag, så är det också med Utskottets värdighet och skyldighet förenligt att nu besvara motionen på sätt som skett. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Den siste talaren har i formelt afseende uttalat hvad som är en sanning; och det kan då icke vara möjligt att Utskottet eller Riksdagen skulle kunna bifalla hvad motionären föreslagit i praktiskt hänseende. Hvad åter principen beträffar, tror jag, att, då jag var i Andra Kammaren, det var jag som väckte denna fråga till lif. Och jag får bekänna, att jag fick aldrig så mycken

ovilja från mina närmaste vänners sida, som genom det att jag uttalade, att det ibland gick underligt till med omröstningarne der. Det var särskildt de, som skyldes för att vara landtmannapartiets häfstän-
 ger och ledare, hvilka blefvo synnerligen förbittrade på mig för den motionen. Men jag tror ändock, att om vi hade haft den öppna omröstningen, så skulle många af oss i denna Kammare nu icke vara i Riksdagen; och jag tror att kanske ännu flere i Andra Kammaren icke varit kvar der så länge som nu, om den svenska allmänheten sett huru de voterat. Derom är dock nu icke värdt att orda.

*Ifrågasatt
 införande af
 öppen omröst-
 ning inom
 Riksdagen.
 (Forts.)*

Emellertid kan man, på det sätt som motionären nu framlagt förslaget, icke vara annat än nöjd med hvad Utskottet gjort. Men jag tror, att i sinom tid borde den öppna omröstningen blifva den allmänt gällande. Och det finnes icke någon svårighet att praktiskt genomföra den, utan att derföre en enda person skall få afgörande-makten, då paria vota inträffa. Man kan ju i stället aflägga ett visst antal ja- och nej-sedlar i ett kuvert; och vill man då gå så långt som vid statslotterierna, eller att man utdrager en af sedlarne och låter densamma bestämma utgången, så kan väl ingen efteråt hafva något dervid att anmärka.

Herr Wallenberg: Konstitutions-Utskottets ärade ordförande har behagat antyda, att det egentligen vore detaljbestämmelserna i min motion, som läge honom emot. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten derpå, att det hade stått i Utskottets skön att ändra dessa detaljbestämmelser, och om Utskottet sagt, att, i stället för att gifva ordföranden inom Utskotten afgöranderätt, skall i händelse af paria vota den slutna voteringen tillgripas, så vore det icke annat än hvad som förut enligt kommunalförfattningarna vid omröstning eger rum. Men hvad särskildt beträffar min önskan att lemna afgörande rösten i talmannens hand, så är det icke något omstörtningförslag, utan tvärtom ett ganska sundt förslag. Jag vill fästa Herr ordförandens uppmärksamhet derpå, att talmannen aldrig ett ögonblick har upphört att vara ledamot af Kammaren. Om han nedlägger sin klubba och icke vill begagna sin talmansrätt, så har han sin gifna plats bland ledamöterna utan att behöfva omväljas. Han har således icke förlorat egenskapen att vara medlem af Kammaren och är ingalunda en konungens kommissarie, och derföre kan man ock tryggt anförtro honom utslagsrätten i de sällsynta fall, då paria vota inträffa, och detta så mycket mer som i Englands underhus det är praxis, när det gäller stora frågor, som varit föremål för behandling, och som praktiskt icke vunnit majoritet för sig, att talmannen då gifver sin röst för afslag, på det att frågan en annan gång må i huset komma under ompröfning. Den ärade ordföranden framlade en meritförteckning öfver Konstitutions-Utskottets verksamhet; det kan han göra, men nog finnas de, som i likhet med mig tycka att denna är temligen skral. Hvad särskildt Tryckfrihetsförordningen beträffar, så yttrades här på detta rum af en högt aktad ledamot, att den vore den sämsta af våra grundlagar, och då kunde icke Konstitutions-Utskottets ordförande gendrifva ett sådant förfärligt vitsord, hvars sanning vi dagligen erfara, och det är bedröfligt att se, huru begge statsmakterna lugnt

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröst-
ning inom
Riksdagen.
(Forts.)*

åse dylikt missbruk af tryckfriheten. För Konstitutions-Utskottet synes detta vara fullkomligt likgiltigt, det tröstar sig med den gamla sublimes sentensen: »det går icke», och därför är det ej värdt försöka införa förbättringar. Utskottet kom i fjor verkligen fram med ett ändringsförslag rörande Tryckfrihetsförordningen. Hvad gälde det? Jo, att förlägga snygttryckerier i aflägsna orter, der all slags kontroll var omöjlig. Lyckligtvis sade denna Kammare nej till detta förslag.

Den ärade talaren yttrade, att den öppna omröstningen skulle leda till en strängare partidisciplin. Jag hemställer då vördsamt till Herr Talmannen, huruvida icke, derest någon stark partidisciplin inom Riksdagen finnes, genom mitt förslag skilnaden blefve den, att den, som ledes af partidisciplinen, finge själf ansvara inför landet, i fall han lemnade sin röst till sådana beslut, som vore för det allmänna menliga. Jag kan icke förstå hvad man egentligen fruktar af den öppna omröstningen. Det är väl icke möjligt, att någon här kan frukta att säga sin mening rent ut i frågor, som hänvisas till Kammarens afgörande. Man har utom detta rum behagat skriva åtskilligt om parlamentarismen och gifvit deråt den skefva betydelsen, att det skulle äligga embetsman, som vore vald representant, att blindt följa regeringens alla framställningar, äfven i en ren hushållningsfråga. Jag hoppas, att ingen på detta rum uppfattar det så, utan jag tror, att den embetsman, som är vald representant, skall veta att skilja på sin pligt sådan den utöfvas på embetsrummet och sådan den bör utöfvas inom representationen. Det är den omständigheten, som gör, att han måste vara fri i sitt yttrande och i sitt deltagande i beslutet, och denna frihet bör icke vara mindre därför att den är hemlig, utan tvärtom vara större om den vore öppen. Lika visst är jag öfvertygad derom, att den regering, som ser ett öppet tillvägagaende mot sig, skall också sätta högre värde på det öppna understöd den kan erhålla, då den gör framställningar. Jag anser, att denna Kammares ställning är sådan, att den bör taga initiativet i rena kulturfrågor, och denna är en sådan fråga. Det gäller ingenting annat än att befrämja öppenheten, och om Kammarerna då nödgas säga nej till en framställning, kommen från det ena eller andra hållet, då sker detta nej med mycket större kraft.

Hvarföre jag nu väckt denna fråga gång efter annan, är endast därför att jag önskar få tillfälle att utveckla mina skäl och min öfvertygelse, att denna fråga är sådan att den icke kan falla, och skulle jag icke vinna mer än en enda anhängare för saken, har jag dock tillfredsställelsen att hafva gjort hvad jag kunnat. Jag fortfar att yrka återremiss.

Herr Hallenborg: Beträffande den siste talarens yttrande med afseende på hvad jag förut anförde, skall jag be att få följa honom punkt för punkt såvidt möjligt är. Han påstod, att jag skulle hafva sagt, att hufvudanledningen till Utskottets afstyrkande varit detaljbestämmelserna uti motionen och icke principen. Det har jag icke sagt, utan jag sade, att Utskottet har ogillat principen, men att äfven om Utskottet hade gillat den, så voro detaljbestämmelserna sådana, att Utskottet ensamt för deras skull icke kunde godkänna förslaget. Nu

säger den ärade talaren, att härmed är icke värre, än att det står Utskottet fritt att ändra hvad i formelt hänseende kan brista uti motionen. På visst sätt kan han hafva rätt deruti, att det stått Utskottet fritt att göra ändringar uti hans förslag, för den händelse att Utskottet godkänt motionens syfte, men att föreslå något annat än hvad Herr Wallenberg sjelf föreslagit kan verkligen icke falla Utskottet in, ty med de krafter, som den ärade talaren har till sin disposition och med så bestämda åsigtter, som han i allmänhet uttalar, får man antaga, att han icke vill hafva någon ändring i sina förslag, äfvensom att han formulerar desamma just så, som han vill hafva dem. I vissa fall har Utskottet visserligen i sådant afseende gått motionärer till handa, men det har varit då dessa sjelfve anmodat Utskottet att hjälpa dem med formuleringen af ett förslag, hvilket Utskottet i princip gillat. Talaren erinrade vidare, att talmannen icke ett ögonblick upphör att vara ledamot af Kammaren och att han, då han lemnar klubban ifrån sig, intager sin plats bland Kammarens ledamöter. Ja, det är sant, men då är han icke längre talman; men då han bekläder denna befattning, får han icke deltaga i någon omröstning, och man kan då tryggt säga, att han i egenskap af talman upphört att hafva sin beslutande rätt såsom ledamot. Han försökte vidare att uppröra Utskottets känslor dermed att den förfärliga beskyllning blifvit uttalad, att Tryckfrihetsförordningen är den sämsta af våra grundlagar. Jag kan icke finna något förfärligt häruti, ty sant är, att denna grundlag är i hög grad bristfällig, och detta har jag sjelf i ett anförande här öppet uttalat, men då Utskottet icke ensamt kan ändra denna grundlag, kan det icke göra mera än att försöka några förbättringar deruti, och sådant har verkligen skett, ehuru motionären påstår, att Utskottet ingenting gjort derutinnan. Jag skall då be att få erinna derom, att år 1869 väckte jag motion om ändring i Tryckfrihetsförordningen, som afsåg i främsta rummet att få jury-tillsättningen ordnad på ett annat sätt, så att den brottslige må kunna blifva dömd af opartiska domstolar. Jag åsyftade äfven med mitt förslag att komma derhän att få en bestämmelse med afseende på ansvarigheten, hvarigenom man kunde komma åt den verkligen brottslige, så att icke, såsom nu är fallet, hvilken otillräckelig person som helst kan stånda ansvaret. Det var ganska genomgripande förändringar. Konstitutionsutskottet arbetade mycket samvetsgrant att få förslaget i denna riktning och framlade det vid 1869 års riksdag. Det bifölls i Första Kammaren, men afslogs i Andra. Utskottet har tvenne gånger derefter, ehuru utan framgång, begagnat sin initiativrätt för att få Tryckfrihetsförordningen ändrad, men ändå tycker den ärade talaren, att det icke är nog. Han vill, att Utskottet skall göra som den ärade motionären sjelf, nemligen gång efter annan återkomma med samma förslag, ehuru det sett att hvarje försök i den vägen strandat. Då har, enligt min tanke, Utskottet handlat klokare i att se tiden an, då det ju kan hända, att de missbruk, som vid vissa tillfällen ega rum, åstadkomma en sådan reaktion i tänkesätten, att det i framtiden möjligen kan blifva lättare att få dylika förändringar genomförda. Derefter säger talaren, att Utskottet har framkommit med förslaget om »smygtryckerier», såsom han behagade kalla dem, liksom här vore fråga om

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröst-
ning inom
Riksdagen.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
införande af
öppen omröst-
ning inom
Riksdagen.
(Forts.)*

något jemförligt med smygbrännerier. Det var icke Utskottets mening; dess förslag gick i samma anda som vid 1869 års riksdag, då begge Kamrarne beslöto att medgifva rättighet till boktryckeriers anläggande på landet, fastän det sedan afslogs af Kongl. Maj:t af formella skäl, och då Utskottet derefter återkom med samma fråga, skedde det icke af eget initiativ, utan endast för att besvara en väckt motion.

Han sade vidare, att »motionären» uppgjort en meritförteckning för Utskottet. Det torde vara en lapsus; han menade väl, att jag har gjort det. En meritförteckning har jag emellertid icke framlagt, men då han framkastade besyttlningen att vi i Utskottet icke göra eller hafva utträttat något, ville jag icke att det skulle blifva en trosartikel, utan försökte afvisa detta påstående. Ville vi göra en förteckning öfver alla de motioner, som blifvit väckta, blefve en sådan förteckning ingalunda någon meritlista, och det skulle kanhända visa sig att Utskottets arbete varit både svårare och mera förtjenstfullt än åtskilliga motionärers, hvilka endast komma fram med samma förslag år efter år utan att besvära sig med hvarken nya utredningar eller förebringande af nya skäl. Den ärade talaren förestälde sig, att denna fråga är för år vinner allt mer terräng. Jag tror tvärtom att motsatsen eger rum, och att den, som förut varit böjd för öppen omröstning, snarare kommer till en annan åsigt; beviset härpå är, att anhängarnes antal årligen förminskas, hvilket säkert icke kan anses såsom ett bevis att frågan gör framsteg inom opinionen. Jag vet icke, huru nu voteringsen skall utfalla; i föl föll frågan utan diskussion. Jag framhårdar i den åsigt, att, om man vill vinna ett mål, det icke är rätta sättet att oupphörligt komma fram med samma förslag, då ingen ny anledning förekommit, som gör att frågan kan ses ur en annan synpunkt och derigenom föranleda dem, som skola deröfver yttra sig, att frångå sina förut fattade och uttalade åsikter. Att deremot år efter år fordra samma sak, uttala sig i samma ordalag och dertill förebrå dem, som skola behandla frågan, för det att de icke ställa sig motionärens önsknings till efterrättelse, verkar blott att skada saken, då motståndarne lika fast hålla på sina åsikter som motionären på sina, och den enes ja sålunda måste anses lika godt som den andres nej. För resten kan Konstitutions-Utskottet lugnt bära besyttlningen för sorglöshet för grundlagsförbättringar; det kan icke komma fram med 30 å 40 betänkanden under en riksdag, såsom Lag-Utskottet eller Stats-Utskottet, utan de frågor, som i Konstitutions-Utskottet behandlas, äro af den beskaffenhet, att de fordra långvarig utredning, hvarför den, som vill bedöma Utskottens verksamhet efter antalet betänkanden, icke synes känna till arbetet derstädes. Jag är fullt öfvertygad att, om den ärade motionärens anhängare skulle förena sig med honom att yrka återremiss, Konstitutions-Utskottet kommer att lemna precis samma svar som det nu afgifvit, hvarföre jag anhåller om bifall till mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till förevarande punkt, dels ock att punkten skulle till Konstitutions-Utskottet återförvisas, hvarefter Herr Grefven och Talmannen framstälde proposition på bifall till punkten och förklarade sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Wallenberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse: *Ifrågasatt införande af öppen omröstning inom Riksdagen.*
 Den, som bifaller 1 punkten i Konstitutions-Utskottets utlåtande
 N:o 5, röstar

Ja;

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas punkten till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 15.

2 punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 13 och 15 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 6, i anledning af motion om ändring af § 14 Riksdagsordningen. *Föreslagen ändring af § 14 Riksdagsordningen.*

Friherre *Klinckowström*: Jag har visst icke begärt ordet i förhoppning att den ifrågavarande motionen skulle af Kammaren bifallas, men jag är öfvertygad derom, att denna fråga har framtiden för sig, och jag är äfven viss derom, att hvarje utredning, som i Kamrarne under diskussionen om densamma kan åstadkommas, är fruktbar för dess slutliga afgörande; så mycket mera som jag hoppas, att regeringens ledamöter icke kunna vara främmande för Kamrarnes öfverläggningar i en så vigtig framtidsfråga. Det är om valrätten och valbarheten till Kamrarne, som jag önskar få yttra några ord.

Såsom herrarne hafva sig bekant, skola, enligt Riksdagsordningens 6 §, ledamöterna i Första Kammaren utväljas af landsting och stadsfullmäktige, hvilka korporationer sjelfva utses af kommunerna bland de personer inom kommunerna, som äro röstberättigade å allmän kommunalstämma. De vilkor för dessa urväljare, som sålunda äro bestämda, äro inga andra än för rösträtt vid kommunalstämma. Men det egna förhållande är här, att dessa kvalifikationer för urväljarne till Första Kammaren äro vida mindre och vida mindre begränsade än för de valmän, som skola utse ledamöter i Andra Kammaren. Ty grundlagen föreskrifver nemligen, att för att vara valberättigad till utseende af ledamot i Andra Kammaren man först skall ega samma kvalifikationer som de personer, hvilka äro röstberättigade vid kommunalstämma, således likasom urväljarne till ledamöter i Första Kammaren. Men *dessutom* föreskrifves, att man skall antingen ega eller med stadgad åborätt innehafva fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrendera jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande

Föreslagen
ändring af
§ 14 Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

sextusen riksdaler, eller ock erlägga till staten bevilning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst. Det är således en vida större skärpning i kvalifikationerna för valmän till Andra Kammaren än som eger rum för valmän till Första Kammaren. Detta synes mig vara ganska oegentligt och origtigt. Dessutom vill jag här göra den anmärkningen, att landstingen och stadsfullmäktige enligt kommunallagarne kunna reorganiseras till sin sammansättning och sina kvalifikationer på grund deraf att *kommunallagarne* förändras, och som vi litet hvar veta, äro kommunallagarne af civillags natur, och jag tycker, att en grundlag icke borde kunna ändras i samma ordning som för civillag föreskrifven är.

En annan anmärkning rörande kvalifikationerna för valbarheten såväl i Första som i Andra Kammaren är den, att det visserligen föreskrifves, att de, som skola väljas, skola ega en fastighet af, för Första Kammaren 80,000 kronor i taxeringsvärde och för Andra Kammaren af 1,000 kronors taxeringsvärde eller också arrendera jordbruksfastighet, till taxeringsvärde ej understigande 6,000 kronor; men, mine Herrar, det finnes ingenting föreskrifvet derom, att den, som uppgifves ega dylik fastighet, också verkligen eger den. Vi veta alla beklagligtvis, att de flesta jordegendomar i landet äro in-tecknade, och ofta så högt in-tecknade, att när de säljas på exekutiv auktion, få ofta icke ens in-teckningshafvarne ut sin rätt till kapital och ränta. En sådan bestämelse kan omöjligt vara riktig och kräver alltså förändring. I verkligheten kunna nemligen nu i båda Kamrarne sitta personer, som öfver hufvud taget ega ingenting, utan lefva på främmande personers nådebröd, således i sjelfva verket tiggare, om jag så får uttrycka mig. Att så icke sker är en lycka, och utvisar takt hos valmännen, men grundlagen förbjuder det icke.

En annan ganska viktig anmärkning emot våra grundlagars föreskrifter i detta afseende är, att, ehuru såväl landstingsmän som riksdagsmän kunna utses genom s. k. *elektorer*, likväl ingenting föreskrifves angående dessas beskaffenhet. Det är högst märkligt, att Riksdagsordningen hvarken uti § 9 mom. 1 eller uti § 17 eller § 18, hvarest elektorer omnämnas, lemnar någon föreskrift rörande de kvalifikationer, de böra hafva. Elektorerne kunna enligt grundlagen vara hvad för slags folk som helst; det är icke ens bestämdt, huruvida de skola tillhöra det manliga eller det qvinliga könet.

Vidare förefaller det besynnerligt, att valrätt och valbarhet äro beroende af II Artikelns bevilning och de fyrktalsberäkningar, som på grund af denna artikel ega rum. Om Riksdagen, som ensam beslutar öfver bevillningen och huruvida den skall utgå eller icke utgå, icke skulle behöfva denna direkta skatt, som icke belöper sig till mer än två à tre millioner kronor, och alltså för något år ingen bevillning efter II Artikeln komme att utgå, huru skulle det väl då gå med kvalifikationerna till valrätt och valbarhet, hvilka stödja sig på de fyrktalslängder, som uppgöras på grund af II Artikelns bevilning till staten?

Dessutom är, såsom herrarne hafva sig bekant, taxeringen af fast egendom, hvarpå under vissa förhållanden valrätt och valbarhet grunda sig, lagd i taxeringskomitéernas händer och härigenom kan det, i syn-

nerhet då taxeringsvärdet är föga öfver minimibeloppet för valrätt eller valbarhet, inträffa, att en valbar medborgare efter en taxering, utan eget förvällande, förlorar denna sin främsta medborgerliga egen- skap, hvilket äfven synes vara en stor orättvisa.

Föreslagen
ändring af
§ 14 Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Vidare heter det visserligen uti 9 § Riksdagsordningen, att »om riksdagsman, efter det han vald blifvit, kommer i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, skall han frånträda denna sin befattning»; men grundlagen gifver icke någon enda föreskrift i fråga om kontrollen öfver dessa förhållanden. Vi känna alla, att tiden, för hvilken Första Kammarens ledamöter väljas, är nio år, och samma tid för Andra Kammarens ledamöter tre år, och under dessa kunna i afseende på fast egendom eller inkomster af kapital eller arbete eller i andra afseenden sådana förhållanden inträda, att den valde icke längre är kvalificerad till riksdagsman. Men utöfvas väl någon kontroll öfver riksdagsmännen i dessa afseenden? Inga lunda; och jag vet icke, huru en sådan kontroll skulle tillgå. Men då ett sådant stadgande finnes i grundlagen, som det nyss anförda i 9 § Riksdagsordningen, så borde väl äfven någon föreskrift lemnas i fråga om kontrollen derå. Äfven detta synes alltså vara en ganska betänklig ofullkomlighet hos grundlagen.

Jag har nu berört de felaktiga förhållandena i afseende på valrätt och valbarhet och, såsom bekant är, har jag vid föregående riksdagar, då denna fråga varit före, efter bästa förmåga opponerat mig deremot, att kvalifikationerna för medborgerligt förtroende skola bedömas efter *penningar* och penningars värde. Jag vill också i fortsättningen af detta anförande nämna ett och annat till bevis derpå, huru orättvist det är att bedöma människovärdet efter kronor och öre. Först skall jag dock vidröra grundlagens oefferrättlighet med afseende på riksdagsmännens *moraliska* kvalifikationer.

Enligt § 26 *mom. d)* i Riksdagsordningen må ej såsom riksdagsman godkännas inom någoudera Kammaren den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller förklarats ovärdig att inför rätta föra andras talan, och enligt *mom. c)* må ej den godkännas, som är för vanfregdande brott under tilltal eller blifvit för sådant brott till ansvar dömd eller under framtiden stäld. Jag har de senare dagarne mycket noga studerat Strafflagen. Något vanfregdande *brott* finner man icke i hela Strafflagen och icke heller, såsom naturligt är, i registret öfver den- samma. Den som är förvunnen till ett brott dömes till ett visst straff, men såsom en skärpning i straffet medgifver lagen i vissa fall domaren att förklara den skyldige förlustig medborgerligt förtroende, vare sig för alltid eller för viss tid, hvilken är begränsad till mellan fem och tio år. Den som sålunda enligt Strafflagens bud och domarens bästa öfvertygelse blifvit dömd till denna skärpning i straffet, han blir, *till följd deraf att han gått miste om medborgerligt förtroende*, ansedd såsom *vanfregdad*. Det enda ställe i Strafflagen, der detta ut- talas, är 2 Kap. 19 § och det är alltså genom den skärpning i straff, som lagen i vissa fall tillåter genom förlust af medborgerligt förtroende, som en sådan vanfregjd uppkommer. Jag skall emellertid strax visa, hvilka härresande brott, som kunnat begås af en person, utan att denne, ehuru straffad för desamma, förlorar rättigheten att intaga

Föreslagen
ändring af
§ 14 Riksdags
ordningen.
(Forts.)

en plats i Kamrarne. Detta synes mig vara ett af de mest betänkliga förhållandena rörande villkoren för valbarhet till riksdagsman, och då det kommer till allmänhetens kännedom skall det helt säkert leda derhän, att statsmakterna nödgas vidtaga sådana förändringar i dessa vilkor, att dylika ohyggligheter omöjliggöras. Jag vill icke genomgå alla de §§ i Strafflagen, hvilka handla om straff utan påföljd af förlust af medborgerligt förtroende eller med andra ord af vanfrenjd; men jag skall framlägga en liten förteckning till bevis på, hurudana personer grundlagsenligt kunna inrymmas på Kamrarnes bänkar, och jag hoppas, att hvar och en skall vara tillräckligt moraliskt kräsmagad för att icke kunna gilla så beskaffade personers inträde i Kamrarne. Grundlagen förbjuder alltså icke följande grofva brottslingar att, efter utståndna straff, väljas till riksdagsmän: Gudshädare (7 Kap. Strafflagen), majestätsförbrytare (9 Kap.), den som begått fridsbrott af alla slag (11 Kap.), förfalskare (12 Kap.), menedare (13 Kap.), dråpare (14 Kap.), den som beröfvat annan dess frihet (15 Kap.), den som våldtagit qvinna, den som begått alla slags äktenskapsbrott eller tvegifte (17 Kap.), den som begått alla slag af sedlighetsbrott med undantag af koppleri (18 Kap.), den som stulit gods eller penningar under 15 kronors värde (20 Kap.). Alla dessa grofva brottslingar kunna grundlagsenligt väljas till riksdagsmän, då de utstått sina straff, om valmännen så vilja. Jag ber herrarne noga besinna detta, och för den händelse någon af här varande jurister skulle vilja bestrida dessa mina påståenden, är jag lika villig som skyldig att med Strafflagen i hand angifva de paragrafer, der dessa förhållanden återfinnas.

Jag ber nu att få redogöra för de bestämmelser angående valrätt och valbarhet till riksdagsmannaskap, hvilka äro gällande inom några af Europas förnämsta kulturländer och om hvilka nämnda icke alla Kammarens ledamöter ega kännedom. Uti nedan nämnda länder gäller i dessa afseenden följande:

Norge. *Valberättigad* är hvarje norsk medborgare, som fyllt 25 år och varit 5 år bosatt i landet och sig der uppehållit, och antingen

a) är eller har varit norsk embetsman,

b) på landet eger eller på längre tid än 5 år har arrenderat matrikulerad jord;

c) är köpstadsborgare, eller i köpstad eller »lodestad» eger grund eller gård minst värderad till 300 riksbanksdaler.

Valbar: Ingen kan väljas till representant med mindre han är 30 år och 10 år har uppehållit sig i riket.

Statsrådets ledamöter och de embetsmän, som äro i tjänst (»ansatte») vid dess kontor, hofvets betjente och pensionärer kunna icke väljas till representanter.

Danmark. *Valrätt* till *folketinget* har en hvar välfrejdad man, som har infödselrätt, när han fyllt 30 år. Undantagande: a) enskildt tjenstefolk utan eget *hem* (»hemstand»); b) fattigvårdens understödstagare; c) den som ej råder öfver sin egendom; d) den som ej har fast bostad ett år före då han skall välja inom valkretsen.

Valbar till *folketinget* är, med de i a, b och c nämnda undantag, en hvar välfrejdad man, som har infödselrätt, när han fyllt 25 år.

Valbar till landstinget är en hvar, som är valbar till folketinget, när han det sista året varit bosatt inom valkretsen.

Nederländerna. *Valberättigad* för att utse medlem af Generalstaternas Andra Kammare är hvarje fullmyndig (23 år) nederländare, som är i fullt åtnjutande af borgerliga och politiska rättigheter och i direkt skatt erlägger mellan 20 och 160 gulden (olika efter olika förhållanden, som vallagen bestämmer).

Valbar till Andra Kammaren är hvarje nederländare, som är i fullt åtnjutande af borgerliga och politiska rättigheter och har fyllt 30 år.

Belgien. *Valrätt* till utseende af medlem i Representanternes Kammare har hvarje belgisk medborgare, som betalar i årlig direkt skatt från 20 intill 100 floriner, såsom vilkor för denna valrätt.

Valbar är hvar en infödd belgier eller den som lagligen infödselrätt förvärfvat, som är i besittning af sina medborgerliga och politiska rättigheter, som har fyllt 25 år och som är i Belgien bosatt.

Valbar till senaten är hvar en under samma vilkor som nyss nämndes, men han skall hafva fyllt 40 år och betala i årlig direkt skatt 1,000 floriner, näringsskatten deri inberäknad.

Frankrike. *Valberättigad* är hvar och en fransk man, som fyllt 21 år och är i besittning af borgerliga och politiska rättigheter, utan hänsyn till hans förmögenhet.

Krigsmän i *aktiv* tjänst kunna endast välja, när de på valdagen äro närvarande å den ort, der de äro på vallista uppförda.

Valbar är hvarje valberättigad, som fyllt 25 år utan afseende å sin bostad.

Ingen krigsman, som tillhör landt- eller sjöförsvarets *aktiva* styrka, inom hvilken tjänstegrad eller tjänstegren som helst, är valbar till medlem af Deputerade Kammaren.

(Derefter följer en mängd undantag, såsom oberättigade att väljas, t. ex. offentliga af staten aflönade tjänstemän, m. fl.).

Nordtyska förbundet. *Valberättigad* är hvarje nordtysk man, som fyllt 25 år, inom den förbundsstat der han är bosatt.

De till härens och flottans manskap hörande personers valrätt är hvilande, så länge de stå under favorna.

Uteslutne från valrätt äro:

- a) De som stå under laga tilltal eller kuratel;
- b) De som afstått sin förmögenhet till pågående konkursutredning;
- c) De som åtnjuta eller det sista året före valet åtnjutit fattigunderstöd af offentliga och kommunala medel;
- d) De som i följd af laga dom äro uteslutna från fulla åtnjutandet af statsborgerliga rättigheter.

Valbar är hvarje nordtysk man, som fyllt 25 år och minst ett år tillhört en förbundsstat.

Preussen. Hvarje preussare, som fyllt 25 år och är valberättigad vid kommunala val i den kommun der han är bosatt, är *stämmeberättigad urvälgare*.

Valbar till medlem i Första Kammaren är hvarje preussare, som fyllt 40 år, som är i fullt åtnjutande af sina medborgerliga rättigheter och hört till den preussiska staten i 5 år.

Valbar till den Deputerade Kammaren är hvarje preussare, som

Föreslagen
ändring af
§ 14 Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

fyft 30 år, som är i fullt åtnjutande af sina medborgerliga rättigheter och i 3 år tillhört den preussiska staten.

Österrike. *Valberättigad* är i allmänhet hvarje österrikisk medborgare af mankön, som besitter full borgerlig utkomst (»Handleevne») har fyft 24 år och icke är utesluten från valrätten (på ungefär samma anledningar som allmänneligen i alla länder gälla, nemligen att vara under tilltal, omyndig, åtnjutande offentligt fattigunderstöd, stående under konkurs, samt för ådömda vissa nesliga straff).

I de stora godsegarnes valberättigades klass blifva qvinnor vid 24 års ålder och som i öfrigt uppfylla de för valberättigade män nyss ofvan angifva kvalifikationer, såsom valberättigade ansedda.

Valbar till Representanternas Hus (Andra Kammaren) är hvar en mansperson, som har haft österrikisk statsborgarrätt i minst 3 år samt fyft 30 år och är valberättigad.

Schweiz. *Valberättigad* är hvarje schweizare, som fyft 20 år, samt har aktiv medborgarrätt i den kanton der han är bosatt.

Till åtnjutande af aktiv medborgarrätt fordras i allmänhet att vara myndig, att icke till följd af faststald dom blifvit skyldig till vanärande brott eller förseelse, ej vara under konkursutredning, att icke mottaga ständig fattighjelp, samt icke vara svagsint.

Italien. *Valrätt* tillkommer hvarje infödd eller infödselrätt lagligen beviljad italienare, som inom Italien åtnjuter borgerliga och politiska rättigheter, som fyft 25 år, som kan läsa och skriva och som betalar en arlig skatt af minst 40 lire (29 kronor).

Med *skatt* förstås hvarje slag *direkt* skatt, så väl egendoms- som personlig skatt, som ock skatt af lösören, de för utöfvandet af beställningar och handverk pålagda skatter och en hvar annan direkt skatt af liknande art.

Valbar är hvar och en valberättigad, som fyft 30 år; är konungens undersåte.

Valbara äro *icke*:

Kongl. embets- och tjenstemän, som uppbära lön af statskassan (undantagandes: statssekreterarne, statsråden, ledamöter i kassations- och öfverrätter, ministèrens generalsekreterare, högre officerare vid armén och flottan, högre medlemmar för den offentliga undervisningen och helsovården, professorer vid Kongl. universitet eller andra högre läroverk).

Prester och domhafvande kollegiers andlige ledamöter.

Valrätt eller valbarhet kan ej den ega:

som varit dömd till hårdt straff;

som är omyndig, eller under konkurs;

som blifvit dömd för tjufnad, bedrägeri eller sedlighetsbrott.

Detta är i korthet föreskrifterna i några konstitutionella stater beträffande valrätt och valbarhet. Det synes verkligen vara på tiden, att våra statsmakter börja allvarsamt tänka på det ohållbara i de grundlagsbestämmelser, jag påpekat, och på nödvändigheten att förändra dessa. Jag anser penningar och penningars värde böra så litet som möjligt spela en roll i detta afseende, i synnerhet som det finnes så många andra sannare och medborgerligt riktigare kvalifikationer för valrätt och valbarhet, att man icke behöfver och icke bör taga sin

tillflykt till penningen. Jag skall be att här få anföra några enligt mitt förmenande lämpliga kvalifikationer. De kunna skärpas och fullständigas, men de hafva samtliga åtminstone den förtjensten att icke göra penningen till värdemätare på medborgerlig dygd. Mitt förslag i detta hänseende ber jag att få till protokollet framställa. Enligt detsamma skulle följande kvalifikationer erfordras för att vara

*Föreslagen
ändring af
S 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Valberättigad:

- a) svensk infödd man, som fyllt 21 år;
- b) som erlägger skatt till stat och kommun;
- c) som städse egt medborgerligt förtroende;
- d) som fullgjort allmän värnepligt eller ock derifrån lagligen befriad blifvit;

- e) som råder öfver sig sjelf;
- f) som tillhör kristet religionssamfund.

Valrätt skulle icke kunna utöfas af:

- a) den som står under förmynderskap;
- b) den som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, som lag förmår, gitter visa, att han från deras kraf befriad är;
- c) den som för brott eller neslig gerning tilltalad eller genom laga kraftvunnen dom straffad är;
- d) den som förklarats ovärdig inför rätta föra andras talan;
- e) den som åtnjuter offentligt fattigunderstöd;
- f) den som sinnessvag, blind, döf eller stum är;
- g) den som, tillhörande armén eller flottan, är inkallad till aktiv tjänstgöring.

Vid 1881 års riksdag, då frågan om utvidgad valrätt förekom i Första Kammaren, tog jag mig friheten uppträda emot de kvalifikationer, en motionär hade föreslagit och Andra Kammaren hade godkänt och hvilka afsågo streckets nedflyttande från 800 till 400 kronors inkomst af kapital eller arbete för rätt att välja riksdagsman till Andra Kammaren. I den motion, som nu föreligger till behandling, föreslås streckets nedflyttande till hälften af nu stadgade belopp eller för egande fastighet från 1,000 till 500 kronor, för arrenderad fastighet från 6,000 till 3,000 kronor och för inkomst af kapital eller arbete från 800 till 400 kronor. På grund af hvad jag förut sagt, anser jag att, äfven om emot all förmodan en sådan nedflyttning af strecket skulle ega rum, skulle ändock penningen gifva kvalifikation till medborgerliga rättigheter och eviga strider ega rum med dem, som stode nedanför strecket. Om man deremot antog ett förslag, som icke gjorde penningen till en kvalifikation, skulle detta blifva vida mera bestående än alla andra.

Mine Herrar! Jag har vid ett tillfälle under 1881 års riksdag — det var den 24 Mars — i denna Kammare framställt en beräkning öfver huru det skulle slå ut med afseende på antalet valberättigade inom landet, om de af mig angifna kvalifikationerna, hvori penningen icke finge ingå, skulle blifva gällande, och det visade sig deraf, att efter 1875 års folkräkning skulle antalet sålunda kvalificerade personer blifva 660,000. Enligt nuvarande Riksdagsordning voro år 1878 270,337 personer valberättigade inom hela riket. Således skulle enligt mitt förslag uppstå en tillökning af omkring 390,000 valberättigade personer.

Förelagen
ändring af
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Enligt erfarenhetens vitsord hafva icke mer än omkring 20 procent af de valberättigade gjort bruk af sin valrätt, och således skulle enligt mitt förslag omkring 132,000 i stället för nuvarande omkring 59,000 personer deltaga i valen till riksdagsmän i Andra Kammaren. Jag kan icke finna, att genom en så beskaffad utvidgning af valrätten någon fara vore för handen; men deremot tror jag, att ett dylikt medgifvande från statsmakternas sida skulle i väsentlig mån lugna de klasser, som nu äro oberättigade att deltaga i valen, och för framtiden göra ett slut på tvisten om dessa rättigheter. Vi böra dock besinna, att dessa personer, som äro oberättigade att deltaga i riksdagsförhandlingarne, bidraga likväl till gäldandet af statsutgifterna och dessa hafva på ett högst fruktansvärdt sätt under de sista 25 åren ökats för dem. Under det att sålunda år 1830 i skatter och afgifter för dessa oberättigade folkklasser inom landet utgingo endast 3,454,000 kronor, hade detta belopp år 1875 vuxit till 34,345,000 kronor och deras skattebördorna hade alltså ökats mer än tio gånger.

Man tänker i allmänhet ganska högt om svenska folket och särskildt om de politiskt oberättigade deribland. Man tänker högt om detta folk, då det är fråga om att beskatta detsamma eller att öka skattebördorna för att få statens utgifter att gå ihop; man tänker högt om detta folk, då fråga är om att fordra lydnad för lagar och förordningar; man tänker högt om det, då det ifrågasättes att dess medlemmar till största delen skola utgå i fält och förlora sina lif eller kläda blodig skjorta för konung och fosterland. Men man vill icke tänka högt om detta folk, då fråga är om att medgifva detsamma den billiga förmånen att få sjelfva välja sina ombud vid riksdagen, ehuru likväl dessa ombud skola åläggas dem skatter och bördor och den laglydning, som Riksdagen såsom lagstiftare kan föreskrifva.

Jag anser, att man härutinnan handlar mycket orätt, och ehuru svenska folket är känt för tålmod och laglydning mer än något annat folk, så tror jag icke, att det är skäl att man låter måttet blifva rågad. Jag vet väl, att en sådan fråga som denna kan och får icke afgöras på grund af en enskild motion; min öfvertygelse är, att den kan icke afgöras på annat sätt än att regeringen tager densamma om hand och sammanfattar de särskilda motionerna och diskussionerna till en proposition, som kan blifva antaglig. Jag ämnar icke en gång begära votering i denna fråga, emedan jag i den form, i hvilken den nu är framställd, icke anser den hafva någon framtid för sig.

Herr Jöns Pehrsson: Det är icke ett erfarenhetsrön från i dag att den talare, som nyss slutade sitt yttrande, har den allra största förmåga, som någon kan besitta, att förderfva en frågas framgång, och jag tror, att han äfven nu lyckats deri att åt dem, som äro mot reformen, gifva ett så stort understöd, som de kunna önska. Det hufvudsakliga af hvad han anförde var sådant, som ej hör till saken, men i stället utlemnade han det, som hör dit, och mig förundrar mest, att, då han har så många anmärkningar att göra mot Riksdagsordningen, han kan nedlåta sig till att sitta i Riksdagen. Ännu mera underligt är det dock, att han icke i motionsväg gjort några försök att få förändringar i samma Riksdagsordning. Hvad frågan i sig sjelf

beträffar, tror jag, att om, såsom hans uppfattning synes vara, de, hvilka ega fastighet till bestämdt värde, icke skulle ega rösträtt, om de hade sin fastighet in-tecknad, icke ens våra fideikommissarier skulle vara valberättigade, emedan nu enligt hvad jag tror äfven fideikommissarier kunna in-tecknas. Det må vara hans ensak, huru han sjelf har det ställt, men han bör icke tillvita grundlagen så många beskillningar som han gjort, utan att försöka att genom motioner åstadkomma förändringar deri. Det vore mycket illa, om den regering, som fram-lade och sanktionerade Riksdagsordningen, begått så många misstag som talaren uppräknade. Men väl är det sant, att han var en af de ifrigaste motståndarne till Riksdagsordningen; och detta kan i någon mån förklara hans uppträdande i dag.

Hvad sjelfva frågan beträffar, är det klart, att Kammaren icke bifaller det af motionären framställda förslag, men det kan ändock icke falla mig annat in än att i några korta ord antyda, huru nödvändigt jag anser det vara att äfven denna Kammare tänker på saken och om möjligt tillmötesgår hvad reservanterne föreslagit; ty det är hög tid dertill. Jag vill härmed icke hafva sagt, att ett sådant beslut skulle kunna i någon väsentlig mån lindra det omdöme, som gäller i landet, eller borttaga det missnöje, som här är rådande. Den som nedlåter sig att, då han reser på jernväg, vara nog oförsigtig eller sparsam att begagna tredje klass, behöfver icke resa länge, innan han på ett eller annat sätt får af, som det tyckes, rätt ansedde män höra, hurusom de anse, att Riksdagen icke gör något, som kan lända den stora allmänheten till gagn. Jag vill icke påstå, att de ledamöter inom Konstitutions-Utskottet, som alltid satt sig mot detta förslag, kunna frångå sin mening, ty jag är säker på, att de af fullaste öfvertygelse vidhålla densamma; men det hindrar icke, att den tid kan komma, då man får ångra, att man varit så envis i detta afseende. Derhän måste det gå; det hjälper icke, och den, som vill fästa sig vid de tecken, som visa sig i landet, inser nog, att Riksdagen bör tänka på, om icke missnöjet mot den må kunna mildras. Jag sade nyss, att de, som tänka lika med Konstitutions-Utskottets pluralitet, må behålla sin öfvertygelse. De tro icke, att någon fara är å färde. Icke heller jag tror i sjelfva verket att någon fara är å färde, men den är dock så på färde, att det är hög tid för Riksdagen att i handling visa, att man ser äfven till dem, som stå under strecket. Man kan väl säga, att det gör föga om flera eller färre hafva valrätt, då de i allt fall icke begagna den, men det är dock ett faktum, att till exempel i det härad, jag tillhör, en kommun finnes, som har 129 fastighetsegare, de der icke besitta jord af det värde, som gifver valrätt.

Enskildt har jag hört, att man är rädd för förändringen derför att städernas invånare derigenom skulle blifva för mäktige vid valen till Andra Kammaren; men jag tror icke, att deri ligger någon fara, ty städernas invånare äro fosterlandsälskande, likaväl de som hafva 400, som de, hvilka hafva 800 kronors årlig inkomst, lika väl de, hvilka ega fastighet till värde af 500 kronor som till värde af 1,000 kronor. Jag vågar icke uppehålla herrarnes tid längre, emedan, såsom jag nämnde, om icke frågan förut varit förlorad, den skulle blifvit det genom den förste talaren; men jag ber om ursäkt för det jag kommer att besvara

*Förelagen
ändring af
14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Förelagen herrarne med en votering, på det jag må få se om det nu är flera
ändring af eller färre än förlidet år, som önska framgång åt ändringsförslaget.
 § 14 *Riksdags-* Jag anhåller om proposition på bifall till reservanternes hemställan.
ordningen.

(Forts.)

Herr Wallenberg: Såsom kanske någon af herrarne erinrar sig, har jag förut yttrat mig för nedsättning af census för valrätt till Andra Kammaren från 800 till 400 kronors; och jag vidhåller denna uppfattning ännu. I Utskottets betänkande sid. 9 förekommer den uppgift, att de till Andra Kamnaren valberättigade vore fåtaligast i de län, der de stora landt- och bruksegendomarne vore belägna. Denna uppgift är fullkomligt riktig, och af egen erfarenhet kan jag lemna den upplysning, att just der de stora bruksegendomarne äro belägna och talrika arbetare finnas, som hafva penningafföning, taxeringskomitéerna äro angelägna att vid uppskattning af enskildes inkomster stanna vid 700 kronor äfven för dem, som hafva 800 kronor, men gerna sätta upp till 600 kronor dem, som hafva 400 à 500 kronor. Detta är ingalunda något sätt att öka de valberättigades antal. Om man nu antager 400 kronors inkomst som vilkor för valrätt, är dermed också sagdt, att de, som erlægga direkt skatt till staten, hafva valrätt. Detta är något hållbart och just därför att jag icke vill se någon valordning grundad på personlighetsprincipen, är det mig kärt att omfatta deras åsigt, som vilja flytta ned strecket till 400 kronor. Många äro de, som frukta, att de större städernas befolkning derigenom skulle få öfvertaget vid valen. Jag är deremot icke rädd för hvad de större städernas befolkning skulle komma att i valfrågor göra. Någon gång kan väl hända, att de skulle låta missleda sig, men det kan äfven hända, att de derigenom finge ögonen öppna och att ett sådant erfarenhetsrön för en längre framtid lärde dem att icke välja på andra än dem, som äro måna om grundlagen och, såvidt de representera näringslivet i städerna, äfven äro måna derom.

Jag vill icke göra något yrkande i betraktande af sakens läge för tillfället, utan har blott velat till protokollet uttala den åsigt, att nedflyttning af strecket är en åtgärd, för hvilken ingen behöfver hysa farhågor, men som säkert och på ett lyckligt sätt skulle förekomma införandet af personlighetsprincipen såsom grund för valrätt till Andra Kammaren.

Herr Hallenborg: Då tiden nu är långt framskriden, då denna fråga i dag förekommer för tolfte gången och då pluralitetens i Kamnaren tänkesätt är lika bekant, som åsigterna inom Konstitutions-Utskottet, har jag endast för afsigt att vid detta tillfälle göra samma förklarande som jag gjort tillföre, att nemligen inom Utskottet icke finnes någon lust att underkänna de önskingar att blifva valberättigade, som göra sig gällande, att man i sjelfva verket icke vill förmena dem, som sådant önska, att deltaga i valen. Men förhållandena inom städerna äro sådana att, om förslaget skulle gå igenom, tyngdpunkten med afseende på bestämmandet af valens utgång skulle så förflyttas, att de, som nu stå under strecket, i stället skulle utgöra majoritet; och en sådan förändring kan icke vara nyttig samt i följd deraf icke heller önskvärd ens för dem, som gerna vilja medgifva alla, som stå

nedanför strecket, tillfälle att få deltaga i valen. Vårt motstånd beror således icke på något förbiseende af de icke valberättigades önskingar, utan endast derpå, att, om de skulle uppfyllas, detta skulle åstadkomma en total förändring af förhållandet i städerna. På landet tror jag deremot icke att en sådan förändring skulle medföra någon väsentlig verkan. I anledning häraf har Konstitutions-Utskottet nu såsom förut funnit sig föranlåtet afstyrka bifall till motionen, och hemställer jag om proposition på afslag derå.

*Förelagen
ändring af
14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: Då jag vid så många föregående tillfällen yttrat mig i denna fråga, kan jag nu icke hafva något nytt att tillägga och det så mycket mindre i dag, som den siste talaren redan uttalat de skäl, som äro för mig afgörande, eller det inflytande, den utsträckning af valrätten, som nu är förelagen, skulle hafva på städernas valkorporationer. Jag kan nemligen icke biträda ett förslag, som skulle medföra den verkan, att de, som för närvarande äro valberättigade i städerna, skulle komma i en afgjord minoritet och de, som nu icke hafva rösträtt, skulle blifva de bestämmande. Detta är mitt enkla praktiska skäl och jag har redan förut sagt mig anse denna fråga vara praktisk och politisk och icke kunna afgöras efter förmenta abstrakta rättsgrunder.

Grefve Mörner: Det är egentligen ett yttrande af min ärade granne på stockholmsbänken, som jag icke kan låta gå förbi obesvaradt. Han sade, att det i taxeringskomitéer skulle gå så till, att, om en person kunde uppföras till 800 kronors inkomst, denna sattes ned till 700 kronor, men deremot ofta bestämdes till 600 kronor, då man bort stanna vid en lägre siffra. Om taxeringskomitéer bör jag hafva någon kännedom, eftersom jag, så länge jag kunnat hafva säte der, deltagit i sådana komitéer och deras arbeten, och jag kan försäkra talaren, att någon sådan metod icke är för handen samt att påståendet derom saknar hvarje grund. Medlemmarne i taxeringskommittén lofva att handla på heder och samvete, och så samvetslöst gå vi sedan icke till väga, att vi glömma detta löfte och tillåta oss åsätta origtiga värden för att beröfva folk de rättigheter, de böra hafva. Knappast mer än vid ett enda tillfälle har jag erfarit, att någon, och detta var en konkursmessig handlande, begärt förhöjning af det belopp, hvartill hans inkomster uppskattats, men deremot inträffar ofta, att, sedan beredningskommittén föreslagit högre beviljning, de sålunda uppskattade, äfven om de genom den högre beräkningen kommit öfver strecket, upphäfva klagomål och påstå beloppets nedsättning. Att på sådan grund någon ändring skulle behöfvas eller detta klander mot taxeringskomitéerna vara berättigadt, deremot har jag velat inlägga min gensaga; ty jag tyckte, att talarens anförande var alltför graverande för en mängd människors känsla och medvetande om det rätta för att kunna stilligtande åhöras.

Hvad sjelfva saken beträffar, så är det en tidsfråga. För närvarande må vi afslå den ifrågasatta förändringen, men jag döljer icke för mig den öfvertygelse, att den tid icke är så aflägsen, då denna förändring och kanske äfven andra ännu större komma att ske. Ännu

Förelagen är dock tiden därför icke inne, ännu behöfver man icke öppna dammarne för floden; icke förr än fara står för handen bör man göra det, och ännu är detta icke förhållandet, ännu visa sig icke några sådana tecken, som gör att man bör vidtaga en åtgärd, som både i stad och på landet skulle mycket inverka och medföra sådant, som icke kan på förhand inses, men tvifvelsutän skulle blifva af den största betydelse, om till samhällets lycka, vet icke jag. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Jag har änyo begärt ordet med anledning af ordförandens i Konstitutions-Utskottet och vice Talmannens yttrande derom, att det hufvudsakliga skälet för dem att afslå motionen vore att eljest tyngdpunkten vid val till Andra Kammaren skulle öfvergå från de nu valberättigade i städerna till dem, som nu icke hafva valrätt. Om också något sådant skulle inträffa och till exempel Stockholm invälja i Andra Kammaren 17—18 de störste radikaler, frasradikaler eller hvad de må kallas, och flertalet andra städer göra detsamma, är emellertid min öfvertygelse att dessas inkommande i Riksdagen icke skulle kunna inverka något särdeles på Riksdagens beslut och dess behandling af förekommande frågor. Jag tror detta emedan, efter hvad jag hört, det är en glädjande sanning att representanterne från landsbygden i de flesta fall äro så konservativa, att de icke skulle låta sig draga med i några obetänksamma beslut. Men jag tror, att rättvisa och klokhet fordra, att man icke tillbakavisar anspråk, som man icke kan säga äro obefogade. Då man betänker, att af desse, hvarom nu är fråga, utkrävas dryga afgifter, hvarför då icke tillåta dem att hafva ett ord med, då det gäller att välja en representant, som skall fatta beslut för dem och hafva makt att pålägga eller borttaga dessa afgifter? Jag vet mycket väl, att alla de, som äro mot reformen, handla af fullaste öfvertygelse och tro, att de göra fäderneslandet den största tjänst, men långt ifrån att den ledamot må hafva rätt, som en gång sade till mig: Ni har öfverlevvat Er sjelf och den bästa tjänst Ni, kan göra fäderneslandet är att lemna Er plats i Kammaren, är jag öfvertygad, att vid förestående allmänna omval till denna Kammare år 1884 många af de män, som nu tala varmt för bibehållande af det som nu är, icke vidare skola omväljas. Sakens vikt kräfver, att Riksdagen icke slår döförat till för alla de anspråk, som arbetarebefolkningen framställer. Äfven från denna sida sedt, kan det vara stort skäl för första Kammaren att ändtligen gifva efter. — Jag vill icke upptaga tiden längre, ty jag skulle kunna blifva för varm.

Herr Wallenberg: Jag kände mig manad att begära ordet med anledning af Grefve Mörners protest mot mitt förra yttrande. Jag återopade dock endast en faktisk uppgift, hemtat från Utskottets betänkande, och belyste den något, och han har icke kunnat gifva någon annan förklaringsgrund än att i den taxeringsnämnd, deri han deltagit, det icke gått så till, hvilket jag visst icke betvivlar.

Hvad sjelfva saken beträffar, så, om jag, liksom denne talare, ej utan farhåga säge den dag nalkas, då förändringen måste ske, och man icke längre kunde motsätta sig, utan den gick som en stark

ström och bröt sönder alla dammar, skulle jag vara angelägen om att söka medverka till rörelsens lugna och jemna gång och icke vänta, till dess det blefve en öfversvämning. Det är ett fel att uppskjuta alla reformer, till dess det icke längre är möjligt att hindra dem; därför är det skäl att vidtaga den nu föreslagna reformen, som icke innebär något annat än ett bibehållande af den principiella grund, hvar på valrätten nu hvilat, *direkt skatt till staten*, och upphäfvandet af den konventionella grunden. Då jag från en inkomst af 400 kronor drager de skattefria 300 kronor, återstå endast 100 kronor, som draga skatt; och den, som icke kan skatta en krona till staten, behöfver icke valrätt och är icke förtjent att inverka på beslut angående statens angelägenheter. Men går man så långt, att hvar och en, som betalar direkt skatt till staten, får valrätt, blir det utan tvifvel ganska svårt att införa personlighetsprincipen. Jag vidhåller således min åsigt, men gör icke något yrkande.

Föreslagen
ändring af
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Friherre Barnekow: Det är redan många år, sedan jag uppträdde i denna fråga, och jag stod då på den ståndpunkt, att, då det är penningen, som ligger till grund för valbarhet, alla, som erlägga skatt till staten, böra hafva valrätt. Jag står fortfarande på samma ståndpunkt. Grefve Mörner yttrade, att han trodde, att denna fråga blott vore en tidsfråga. Samma åsigt hyser äfven jag. Men han yttrade vidare, att han ansåg det vara sin skyldighet såsom representant att icke gifva efter, utan arbeta emot den, så mycket i hans makt stod. I denna punkt skiljer jag mig från honom, ty om jag tror, att en fråga är en tidsfråga, vill jag gå den till mötes, och icke söka motsätta mig densamma så länge som möjligt. Men han har större erfarenhet än jag, och det kan ju kanske vara rätt att icke gifva efter. Hans anförande rubbade dock icke min uppfattning, att man i denna sak icke bör motsätta sig tidens kraf.

Jag har intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till förevarande utlåtande och sedan derpå, att, med afslag å utlåtandet, det i ämnet väckta förslaget skulle antagas att hvila till grundlagsenlig behandling; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig finna den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Då Herr *Jöns Pehrsson* nu begärde votering, uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet och bifalles Herr Jonas Anderssons vid utlåtandet fogade reservation.

Föreslagen
ändring af
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja — 74;
Nej — 12.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts att de
denna dag första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på
föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
